

مشخصات طرح

دوره هشتم - سال چهارم

شماره ثبت:

۶۲۷

شماره چاپ:

۱۸۰۱

تاریخ چاپ:

۱۳۹۰/۱۰/۴

نام دفاتر:

مطالعات سیاسی

مطالعات حقوقی

مشخصات گزارش

شماره مسلسل:

۲۶۰۱۲۲۱۷

تاریخ انتشار:

۱۳۹۰/۱۱/۱۲

به نام خدا

اظهار نظر کارشناسی درباره:

«طرح اصلاح جدول حوزه‌های انتخابیه مجلس شورای اسلامی

و تعداد نمایندگان آنها»

مقدمه

تعداد حوزه‌های انتخابیه در انتخابات مجلس شورای اسلامی در حال حاضر ۲۰۷ حوزه است که این حوزه‌ها منطبق بر تقسیمات کشوری نبوده و در برخی موارد یک شهرستان به عنوان یک حوزه انتخابیه و گاهی چند شهرستان یا شهر در مجموع تشکیل یک حوزه انتخابیه می‌دهند. به منظور رعایت اصل شصت و چهارم قانون اساسی، باید تعداد نمایندگان از ۲۹۰ به ۳۱۰ نماینده افزایش یابد که دولت پیش از این با ارائه لایحه‌ای به مجلس شورای اسلامی به اعمال اصل مذکور مبادرت کرده است. در حال حاضر نیز طرح پیش‌رو در همین زمینه ارائه شده که این امر نوعی موازی‌کاری است و منطقی نیست.

بررسی موضوع

وزارت کشور به عنوان متولی اصلی اجرای انتخابات سراسری و عمومی از جمله انتخابات مجلس شورای اسلامی با وجود تأخیری دوساله (از سال ۱۳۸۸ تاکنون) بالاخره لایحه‌ای تقدیم مجلس شورای اسلامی کرد که در کمیسیون شوراها و امور داخلی مجلس مورد بررسی و ارزیابی مفصل قرار گرفت و در انتظار بررسی در صحن علنی است. اکنون مجلس شورای اسلامی خود در آستانه برگزاری انتخابات مجلس، در واقع به موازات «لایحه دولت»، طرح جدیدی را ارائه نموده است.

به نظر می‌رسد به دلیل آنکه در آستانه انتخابات مجلس شورای اسلامی قرار داریم ارائه چنین طرحی به صلاح نیست و در عین حال به نظر می‌رسد فرصتی نیز برای بررسی و ارزیابی آن در کمیسیون‌های تخصصی وجود ندارد.

با این وجود طرح مذکور دارای نکاتی است که بهتر است به آن پرداخته شود:

۱. لایحه دولت با تدوین شاخص‌هایی از عوامل انسانی، جغرافیایی، سیاسی و نظایر آن مبادرت به امتیازدهی کرده و جدالی به پیوست لایحه تقدیم مجلس شد که در نهایت ۲۰ نماینده جدید را میان ۲۰ استان کشور توزیع کرده است. ارائه شاخص، زمینه ارزیابی حداقلی را فراهم می‌کند و این در حالی است که نبود شاخص در طرح فعلی و یا حداقل عدم ارائه آن به ضمیمه طرح، قابلیت ارزیابی طرح را دشوار و یا حتی غیرممکن می‌کند.

۲. براساس این طرح، تعداد چهار استان وجود دارند که چون نام آنها در فهرست حوزه‌های انتخابیه اصلاحی در سال ۱۳۷۸ وجود ندارد طی ۲۰ سال گذشته نماینده‌ای به حوزه‌های انتخابیه‌شان افزوده نشده است (استان‌های زنجان، مرکزی، سیستان و بلوچستان و کردستان)، البته در این موارد باید مطالعه بیشتری صورت گیرد و نمی‌توان تمامی استان‌های مذکور را در یک جایگاه برای افزودن نماینده به آنها، قرار داد.

۳. اگر این پیش‌فرض درست باشد که تنها معیار مد نظر در طرح حاضر «جمعیت» بوده، باید توجه کرد که در اصل شصت و چهارم سابق قانون اساسی آمده بود: «... پس از هر ده سال در صورت زیاد شدن جمعیت کشور در هر حوزه انتخابی به نسبت هر یکصد و پنجاه هزار نفر یک نماینده اضافه می‌شود...». لکن اصل مزبور در بازنگری قانون اساسی تغییر کرده و بدین صورت اصلاح شد: «... پس از هر ده سال، با در نظر گرفتن عوامل انسانی، سیاسی، جغرافیایی و نظایر آنها حداکثر بیست نفر نماینده می‌تواند اضافه شود». حال با توجه به مشروح مذاکرات شورای بازنگری قانون اساسی درباره اصل مذکور باید گفت: دلایل عمده بازنگری اصل، از این قرار بوده که به دلیل تمرکز صرف بر «عامل جمعیتی»، جهت افزایش تعداد نمایندگان مجلس شورا، به حوزه‌های انتخابی که به دلایل سیاسی یا اقتصادی لازم است تعداد نمایندگان در آنها افزایش یابد، توجه نشده و به علاوه اعمال این معیار، موجب افزایش بی‌رویه تعداد نمایندگان مجلس خواهد شد، از این رو در اصل جدید افزایش تعداد نمایندگان را منوط به در نظر گرفتن «عوامل سیاسی، جغرافیایی و نظایر آنها» در کنار عامل انسانی کرده است که به نظر می‌رسد در طرح حاضر رعایت نشده است.

جمع‌بندی و نتیجه‌گیری

الف) به نظر می‌رسد لایحه دولت علیرغم اشکالاتی که دارد به دلیل داشتن شاخص‌هایی برای ارزیابی و همچنین توزیع ۲۰ نماینده افزوده شده به ۲۰ استان کشور از نوعی عدالت نسبی برخوردار است، در عین حال نمایندگان محترم مجلس شورای اسلامی با بررسی و ارزیابی لایحه دولت در کمیسیون شوراها و امور داخلی نقطه‌نظرات خود را در لایحه منعکس کرده‌اند در حالی که در طرح مذکور نه شاخصی ارائه شده و نه دیگر فرصتی برای بررسی طرح حاضر در کمیسیون‌های تخصصی وجود دارد.

ب) از آنجا که عنوان لایحه تقدیمی دولت و طرح نمایندگان محترم دقیقاً یکسان است چنانچه نمایندگان لایحه را قبول نداشته و ایراداتی متوجه آن می‌دانند می‌توانند با اصلاح آن، آنچه را که مد نظرشان است تصویب کنند لذا نیاز به ارائه و بررسی طرح جداگانه‌ای نیست.

ج) ارائه این طرح در آستانه انتخابات مجلس احتمالاً تنش‌هایی را در جامعه به وجود خواهد آورد و به مصلحت نیست.

د) باید شاخص‌هایی همانند جمعیت، جغرافیای طبیعی، دسترسی و حمل و نقل و ارتباطات، عوامل انسانی، سیاسی همانند فعالیت احزاب، قومیت‌ها، همگرایی و واگرایی مناطق، ساختار اجتماعی مشترک مورد استفاده قرار می‌گرفت.

ه) با استناد به موارد مطروحه، از دستور کار مجلس خارج کردن طرح پیش‌رو و پیگیری روند تصویب لایحه دولت که آماده ارائه به صحن علنی است، مناسب و به صواب نزدیک‌تر است. در ضمن نمایندگان محترم می‌توانند براساس آیین‌نامه داخلی مجلس، نظرات اصلاحی خود را هنگام طرح لایحه در صحن، اعمال نمایند و از موازی‌کاری بپرهیزند، لذا تصویب طرح توصیه نمی‌شود.